

Llegim en parella

Aportacions de la tutoria entre iguals a la millora de la competència lectora

Esteve Corominas, Marta Flores, Maite Oller

Universitat Autònoma de Barcelona

L'article descriu les bases conceptuals del programa *Llegim en parella* i presenta breument les dades obtingudes sobre els resultats en comprensió lectora dels centres durant el curs 2012-2013 i 2013-2014, tenint en compte cadascun dels objectius principals del programa. Aquests resultats constaten una millora del nivell de comprensió lectora en tots els centres implicats. Mitjançant el desenvolupament del programa a les aules, també s'ha aconseguit un augment del treball cooperatiu entre alumnes, amb les famílies i entre el professorat, a través de la tutoria entre iguals en el cas dels dos primers i del treball col·laboratiu entre el professorat. Tot això portant a terme un programa inclusiu a les classes, fent un ús positiu de les diferències i amb l'objectiu que perduri en aquests centres.

PARAULES CLAU

- COMPENSIÓ LECTORA
- TUTORIA ENTRE IGUALS
- FORMACIÓ DEL PROFESSORAT
- IMPLICACIÓ DE LES FAMÍLIES

Llegim en parella és un programa educatiu basat en la tutoria entre iguals per millorar la competència lectora, que es desenvolupa als centres educatius entre alumnes i a les llars amb el suport de les famílies (Duran i altres, 2011). Aquest programa està impulsat pel GRAI (Grup d'Investigació sobre Aprenentatge entre Iguals), de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Llegim en parella es va començar a aplicar a les aules de vuit centres de Catalunya durant el curs 2006-2007. D'aleshores ençà, el programa s'ha desenvolupat en xarxes de professorat a Saragossa, illes Balears, País Basc, Navarra i Catalunya. Al curs 2012-2013, la xarxa de Catalunya va augmentar significativament el nombre de centres mercès al suport de la Subdirecció General de Llengua i Plurilingüisme de la Generalitat de Catalunya.

■
**Llegim en parella
 és un programa
 educatiu basat en
 la tutoria entre
 iguals per millorar la
 competència lectora**

Paral·lelament al treball dut a terme en les diverses xarxes de centres durant aquests anys, el GRAI ha realitzat un procés d'investigació amb l'objectiu de valorar els resultats del programa i validar o millorar els aspectes que aporta la investigació. Això ha estat possible gràcies a la col·laboració dels centres, tant per fer la recollida sistemàtica de dades quantitatives (en format pre-test/posttest) sobre l'aprenentatge de la comprensió lectora entre l'alumnat, com a través de les valoracions qualitatives dels professionals, l'alumnat i les famílies. En resum, un procés continu de millora progressiva del programa a partir de la idea del treball I+D.

L'article té com a objectiu descriure el programa i les bases conceptuals que el sostenen, com també presentar breument les dades obtingudes sobre els resultats en comprensió lectora dels centres durant els cursos 2012-2013 i 2013-2014, atenent cadascun dels objectius principals del programa.

OBJECTIUS DE LLEGIM EN PARELLA

Els objectius principals que es proposa assolir el programa són cinc:

- Millorar la competència lectora de l'alumnat, especialment la comprensió lectora.
- Fomentar la capacitat de cooperació entre l'alumnat.

- Potenciar la implicació de les famílies en les tasques escolars.
- Posar a l'abast del professorat metodologies inclusives que siguin sostenibles als centres educatius.
- Promoure el treball col·laboratiu entre professors i centres.

BASES CONCEPTUALS

En aquest apartat, d'una manera molt sintètica, descriurem els quatre elements conceptuals sobre els quals se sustenta *Llegim en parella* (tutoria entre iguals, implicació familiar, competència lectora i formació en xarxes de centres), fonamentant-los en els resultats de la investigació psicopedagògica i en el coneixement educatiu disponible.

Tutoria entre iguals

És un mètode d'aprenentatge entre iguals utilitzat en molts països i recomanat per experts en educació com una de les pràctiques instructives més efectives (Topping, 2000). Es concreta en l'organització de parelles amb una relació asimètrica derivada del rol assignat (tutor o tutorat) que comparteixen un objectiu comú i conegut (en aquest cas, la millora de la competència lectora) a través d'una interacció organitzada pel professor (Duran, 2014). És gràcies a l'asimetria de coneixement,

El tutor aprèn ensenyant i el tutorat aprèn perquè rep una ajuda permanent i personalitzada del seu company tutor

a les diferències entre l'alumnat, que es pot desenvolupar aquesta actuació, evidenciant la perspectiva inclusiva que no veu la diversitat com un problema, sinó com una font potencial d'aprenentatge. El tutor aprèn ensenyant i el tutorat aprèn perquè rep una ajuda permanent i personalitzada del seu company tutor, aspecte difícil de complir quan el professor ha d'atendre tot l'alumnat d'una classe. Es pot dur a terme amb estudiants de la mateixa edat o d'una edat diferent i el rol pot ser fix o recíproc.

Implicació familiar

La literatura respecte a aquesta qüestió afirma clarament que la implicació activa de les famílies exerceix efectes positius i de millora dels resultats de l'alumnat i, a més, optimitza la qualitat educativa del centre. Hi afegeix, a més, que la millora de resultats no solament és deguda a l'augment d'atenció de l'alumnat, sinó també a la per-

cepció d'aquest d'una continuïtat en els objectius educatius proposats als dos contextos (Martínez, 2004). Però, a més a més, ofereix l'oportunitat d'augmentar les situacions de comunicació entre pares i fills, a fi de conèixer-se millor, de compartir moments d'aprenentatge i de fer un acostament entre les tasques del centre i les de les llars. Per tot això, cal ampliar el ventall de mitjans per motivar i formar les famílies (reunions, notes, informació d'altres famílies, murals, entrevistes, etc.) i obtenir la col·laboració de totes les que puguem, sabent que és un repte i que alguns pares i mares declinaran de participar en el programa i que, en alguns casos, seran els d'aquells alumnes que més ho necessitarien. En aquest sentit, cal cercar mecanismes perquè els estudiants tinguin aquest suport: invertir el rol i que ells siguin els tutors a casa, cercar una família que faci de tutora del seu fill i d'un altre alumne, que els alumnes més grans facin de voluntaris, etc.

Competència lectora

És la capacitat de comprendre i d'utilitzar textos escrits, com també de reflexionar i d'implicar-s'hi personalment, amb la finalitat d'aconseguir els propis objectius de lectura, desenvolupar el coneixement i el potencial personal i participar en la societat (OECD, 2009). Per tant, i tal com defi-

neix l'òptica PISA, la lectura (i la comprensió lectora com a nucli) s'erigeix com una competència clau, atès que permet l'autonomia de les persones i es considera un pilar bàsic de l'educació. És important oferir situacions deliberades d'aprenentatge per millorar la comprensió lectora i les seves estratègies (Solé, 1992), atès que la lectura tradicional i la silenciosa no milloren per si soles la comprensió lectora, sinó que el que esdevé determinant és l'ajut rebut per comprendre (Block i altres, 2009).

Formació en xarxa de centres

Les xarxes de centres són espais en què els docents creen coneixement, experimenten, avaluen i difonen experiències innovadores que promouen el canvi educatiu (Fernández, 2007). Cal promoure aquestes xarxes oferint un model de treball col·laboratiu entre docents del propi centre i d'altres, combinant les sessions presencials de formació amb el seguiment i el suport de l'aula virtual, com també de les visites entre centres. El model de formació del professorat que proposa el programa involucra dos professors diferents en cada curs, la qual cosa afavoreix una implicació progressiva del claustre en la introducció i la consolidació de la innovació. Donar suport a aquesta

formació amb el compromís de l'equip directiu dels centres permet fer sostenible el desenvolupament del programa, convertint-lo en una pràctica metodològica habitual al centre.

DESCRIPCIÓ I DESENVOLUPAMENT DEL PROGRAMA

A continuació, descrivim els elements necessaris per al bon funcionament del programa i perquè en millorin els resultats.

Creació de les parelles

Cal conèixer el nivell de comprensió lectora de l'alumnat per fer les parelles i cercar-hi l'asimetria pertinent. Segons l'opció dels centres, trobem parelles d'edat diferent amb tutoria fixa i parelles de la mateixa edat amb tutoria fixa i algunes de recíproques.

Formació inicial

Aquesta formació és essencial, tant per als estudiants com per a les famílies. Els primers fan tres sessions de formació abans de començar les pròpiament dites, en les quals coneixen el programa, l'estructura, els materials, com també les característiques i les funcions pròpies dels rols. Les famílies reben la formació mitjançant una reunió amb el professorat.

Fulls d'activitats

És el material que estructura la interacció entre els dos membres de la parella. Aquests fulls parteixen de textos autèntics de tipologies diferents de l'entorn de l'alumnat i contenen un conjunt de preguntes de comprensió lectora amb un grau de dificultat diferent (literals, inferencials i de valoració crítica), com també registres de respostes diferents (llistes, veritable/fals, subratllar, completar mapes o esquemes, sí/no, elecció múltiple, etc.). **El tutor es prepara el full d'activitat prèviament a la realització de la sessió amb el seu tutorat i elabora dos fulls d'activitat perquè el seu tutorat realitzi el final del programa, tasques que representen un repte cognitiu elevat i, d'aquesta manera, potenciar el seu aprenentatge.**

Desenvolupament de les sessions

Es proposa la realització de 24 sessions al centre i 24 amb les

famílies i, malgrat que s'ofereix un banc de recursos al professorat (fulls per a cicles diferents, pautes d'autoavaluació, etc.), es recomana que adaptin i que adequin el material a la seva realitat, als seus centres i al seu alumnat. El desenvolupament de cada sessió, amb un full d'activitat, té una durada aproximada de mitja hora seguint els passos que es descriuen al quadre 1. Aquesta estructura s'anirà flexibilitzant a mesura que les parelles es familiaritzin amb el material per anar-ne fent un ús més creatiu. Un aspecte important en el desenvolupament de les sessions és tenir en compte com es realitza la correcció per part del tutor quan el tutorat comet un error de lectura. S'ha optat per utilitzar la tècnica PPP (pausa, pista, ponderació) (Burns, 2006), atès que afavoreix tant l'aprenentatge del tutor (ha de prestar molta atenció per detectar els errors del tutorat i esforçar-s'hi per oferir pistes i no solucionar l'error directament), com del tutorat (s'ha d'esforçar a detectar els seus errors i corregir-los, atès que el tutor no li dona la solució).

■
**Els fulls d'activitats
són el material
que estructura la
interacció entre els
dos membres de la
parella**

Adequacions per a l'alumnat amb més necessitat d'ajuda

El programa es defineix com una intervenció inclusiva, atès que pre-

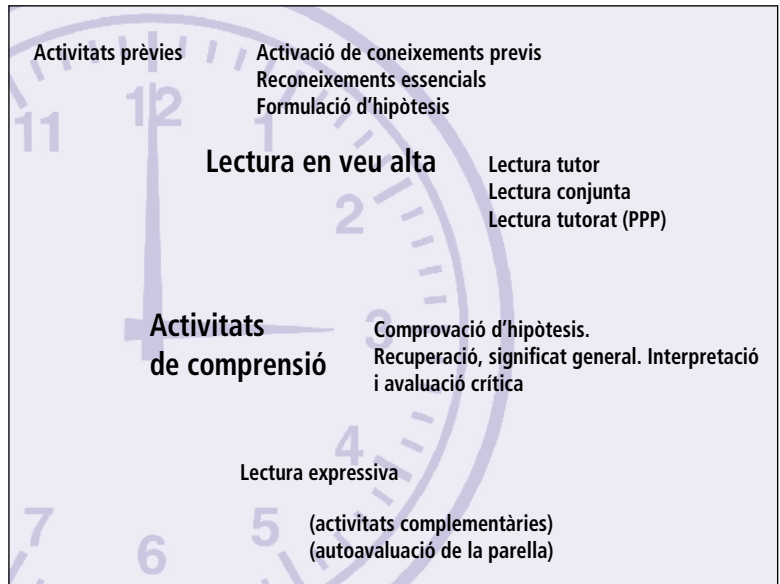

tén obtenir efectes positius a partir de les diferències. En aquest sentit, es procura que tot l'alumnat el porti a terme. Per fer-ho, disposa d'elements d'adequació per als nois i noies més vulnerables. Es poden triar fulls d'activitat de cursos inferiors, realitzar la sessió amb més temps, pot ser que el professorat doni suport a les parelles que en necessitin, etc. **Un aspecte que cal tenir en compte és que l'alumnat amb més necessitat d'ajut no sempre ha de desenvolupar el rol de tutorat.** Existeixen experiències d'infants amb dificultats que fan de tutors, per exemple, de companys més petits, amb molt bons resultats per part de tots dos.

RESULTATS EN COMPRESIÓ LECTORA DE LA XARXA DE CENTRE DEL CURS 2012-2013 I 2013-2014

Al llarg d'aquests dos cursos, es van recollir dades per a la investigació en una mostra de 47 centres que van desenvolupar el programa. Els centres participants, tant de primària com de secundària, de tipologia diversa (públics i concertats) i amb alumnat diferent, van poder triar tant el tipus de tutoria (fixa o recíproca) com l'edat dels participants (edat diferent / edat igual).

Per poder retre comptes dels assoliments obtinguts en comprensió

Quadre 1. Distribució del temps en cada sessió

lectora, es recullen dades de proves estandarditzades realitzades en pretest i en posttest, a fi de poder comparar les diferències d'aquesta variable abans de començar el programa i un cop acabat.

Es realitza la prova t-Student amb SPSS 17 i s'observa que, sota totes les condicions analitzades (tipus de tutoria, rols i etapes educatives), els estudiants mostren millores estadísticament significatives entre el pretest i el posttest. Aquesta primera anàlisi quantitativa ens permet afirmar que, després del desenvolupament del programa a les aules, l'alumnat participant mostra una millora significativa en la comprensió lectora (Flores i Duran, 2015).

D'aquests resultats, en destaquem algunes qüestions que ens semblen importants. **La tutoria entre iguals dóna oportunitats de millorar i de fer evolucionar la competència lectora a tot l'alumnat, tant si desenvolupa el rol de tutor com de tutorat, igual com en la situació de tutoria recíproca, en la qual els dos estudiants de la parella exerceixen els dos rols de manera alterna.**

Es complementen els resultats quantitatius amb les valoracions fetes per cada agent implicat en el programa (alumnat, famílies i professorat), a través dels qüestionaris que han respost i de les reunions de formació del professorat.

És important evidenciar també que, sigui quina sigui l'edat i el curs dels participants, es produeix una millora significativa de la comprensió lectora en tots els casos, cosa que ens permet afirmar que la tutoria entre iguals, a través del programa *Llegim en parella*, pot ser utilitzada de manera efectiva, tant a primària com a primer cicle de secundària, tenint en compte els ajustaments necessaris per a cada nivell. Aquesta afirmació es va posar clarament de manifest en la darrera sessió presencial de formació amb el professorat.

CONCLUSIONS I PERSPECTIVES

En vista dels resultats obtinguts i de les aportacions de l'alumnat, del professorat i de les famílies, podem concloure que s'ha avançat en cadascun dels objectius plantejats en el programa *Llegim en parella*.

En primer lloc, **el nivell de comprensió lectora ha millorat en tots els centres implicats. També s'ha vist augmentat el treball cooperatiu entre alumnes, amb les famílies i entre el professorat, a través de la tutoria entre iguals en el cas dels dos primers i a través del treball cooperatiu entre el professorat.**

Però, a més a més, un aspecte molt important que cal tenir en compte és que s'han aconseguit aquests objec-

tius després d'haver dut a terme un programa inclusiu a les aules que fa un ús positiu de les diferències i que perdurarà als centres.

Els reptes actuals i les perspectives de futur giren al voltant de tres aspectes destacables:

1. L'expansió del treball cooperatiu i entre iguals a unes altres matèries.
2. El nou rol docent que exigeix aquesta aula organitzada a partir de l'aprenentatge entre iguals.
3. El paradigma d'aprendre ensenyant.

Temes complexos, però interessants i necessaris per continuar avançant en la nostra professió. ◀

Referències bibliogràfiques

- BLOCK, C., i altres (2009): «Instructional Approaches that significantly increase reading comprehension». *Journal of Educational Psychology*, vol. 101(2), p. 262-281.
- BURNS, E. (2006): «Pause, prompt and praise-peer tutored Reading for pupils with learning difficulties». *British Journal of Special Education*, vol. 33(2), p. 62-67.
- DURAN, D. (coord.) (2011): *Leemos en pareja. Tutoría entre iguales para la competencia lectora*. Barcelona. Horsori.
- (2014): *Aprenseñar: Evidencias e implicaciones educativas de aprender enseñando*. Madrid. Narcea.

FERNÁNDEZ, M. (2007): «Redes para la innovación educativa». *Cuadernos de Pedagogía*, núm. 374, p. 26-30.

FLORES, M.; DURAN, D. (2015): «Influence of a catalan peer tutoring programme on reading comprehension and self-concept as a reader». *Journal of Research in Reading* (18/01/15).

MARTÍNEZ, R.A. (2004): «Fomento de las relaciones de colaboración entre las familias y el profesorado». *Infancia y aprendizaje*, vol. 27(4), p. 425-435.

OECD (2009): *PISA 2009 Assessment Framework: Key competencies in reading, mathematics and science* [en línia]. París. OECD. <www.oecd.org/pisa/pisaproducts/44455820.pdf>. [Consulta: març 2012]

SOLÉ, I. (1992): *Estrategias de lectura*. Barcelona. Graó.

TOPPING, K. (2000): *Tutoring by peers. Family and volunteers*. Ginebra. UNESCO.

Adreces de contacte

Esteve Corominas Baig

Marta Flores Coll

Maite Oller Sánchez

Grup d'Investigació sobre Aprenentatge entre Iguals (GRAI). Universitat Autònoma de Barcelona
esteve.corominas@gmail.com
Marta.Flores@uab.cat
molle2@xtec.cat

Aquest article fou sol·licitat per ARTICLES DE DIDÀCTICA DE LA LLENGUA I DE LA LITERATURA el mes de juliol de 2014 i acceptat el mes de juny de 2015 per ser-hi publicat.